

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

UITGEGEVEN DOOR

De Nederlandsche Entomologische Vereeniging.

No. 140.

Deel VI.

1 November 1924.

Adres der Redactie:

DR. J. TH. OUDEMANS, SCHOVENHORST, PUTTEN (G.).

INHOUD: DR. D. MAC GILLAVRY, Het Naardermeer een vindplaats van *Mesovelia furcata* Muls. et Rey. — IR. M. CALAND, *Dianthoecia*-rupsen. — DR. A. C. OUDEMANS, Acarologische Aanteekeningen LXXVII.

De Bibliotheek der Nederlandsche Entomologische Vereeniging, Koloniaal Instituut, Mauritskade 65—66, Amsterdam, is geopend op werkdagen van 9.30—12 en van 1—4.30 uur, des Zaterdag slechts van 9.30—12 uur.

Het Naardermeer een vindplaats van *Mesovelia furcata* Muls. & Rey.

In het Verslag van de drie-en-vijftigste wintervergadering, 15 Febr. 1920 te Amsterdam gehouden (Tijdschr. v. Ent. LXIII), maakte ik op pagina XXVIII eenige opmerkingen over *Mesovelia furcata* Muls. et Rey. Toen wees ik op de moeilijkheid, dat de brachyptere of liever aptere exemplaren geen ocellen bleken te bezitten. Sinds dien was ik in de gelegenheid meer literatuur na te zien en bleek het, dat het ontbreken van ocellen vrijwel overal over het hoofd werd gezien of niet vermeld. Zelfs KIRKALDY, die in „The Entomologist”, Vol. XXII, 1899, op pag. 110-111 eveneens *Mesovelia* bespreekt en den apteren vorm, op Plate I, voor het eerst afbeeldt, spreekt nog van ocellen, ofschoon hij ze klein noemt, in tegenstelling met de groote ocellen bij den macropteren vorm. Ondertusschen had ik in het Britsch

Museum, met den conservator CHINA, de daar aanwezige exemplaren microscopisch onderzocht, waarbij mijn vermoeden, dat aptere exemplaren geen ocellen hebben, geheel bevestigd werd. Wel bevinden zich achter op het hoofd een paar kleine zwarte vlekjes, die den indruk van ocellen kunnen geven, maar dit is alleen een groefje met een haar. De plaats, waar bij de macroptere exemplaren ocellen zijn, blijkt bij aptere exemplaren geen ocellen te dragen, hoogstens is daar bij donkere exemplaren een zwart pigmentvlekje. Toen ik nu over deze zaak aan BERGROTH schreef, bevestigde deze mijn opmerking, maar kon mij er tevens op wijzen, dat ditzelfde ook bij macroptere en brachyptere *Reduviiden* voorkomt en dat HORVÁTH in zijn monographie over het genus *Mesovelia* de zaak ook al juist gepubliceerd had.

De interessante gegevens in het boek van BUTLER, „Biology of the British Hemiptera-Heteroptera”, wien het gelukte, de voor zoo zeldzaam gehouden *Mesovelia* in aantal te vinden, waren mij een aansporing om er dit jaar op geëigende plaatsen naar uit te zien. De vennen van Oisterwijk heb ik gedurende de dagen voor en na de zomervergadering van 1924 met aandacht gezien, vooral ook, daar BUTLER de mogelijkheid oppert, dat *Mesovelia* de larven van *Cicadula cyanae* Boh. zou belagen en te Oisterwijk het eenige bekende Nederlandsche exemplaar van dit *Hemipteron* gevangen is. Het mocht mij echter niet gelukken *Mesovelia* noch *Cicadula* aldaar te ontdekken. Waarschijnlijk is dit alleen te wijten aan den tijd van het jaar (Juni) en de moeilijkheid de snelvoetige diertjes te zien.

Na 15 Juli greep ik de gelegenheid aan, om met een roeiboortje in het Naardermeer opnieuw een kans te wagen en werden, in gezelschap van de heeren CORPORAAL en VAN DER WIEL, verscheidene dezer diertjes waargenomen en ook gevangen. De daar verzamelde gegevens deel ik hier mede, daar zij die van BUTLER nog eenigszins aanvullen.

In de eerste plaats de omgeving. Plaatsen, waar, behalve *Nymphaea alba*, *Potamogeton lucens*, *Polygonum amphibium* en *Lemna trisulca* de oppervlakte van het water bijna geheel bedekten, bleken de uitverkorene te zijn, maar vooral die, waar *Scirpus lacustris* of *Phragmites communis*, het gewone riet, eenige schaduw gaf. Het was n.l. een zeer

zonnige dag, met weinig wind. De diertjes bleken gaarne in de schaduw van deze stengels stil te staan. Vandaar uit renden zij met verbazende snelheid over bladeren en vrije wateroppervlakte. Ofschoon er ook vliegjes waren van dezelfde grootte, die ook vlug waren, kon men toch aan de wijze van loopen en het niet opvliegen de wantsjes spoedig onderscheiden. De wantsjes liepen sneller en konden plotseling van richting veranderen. Een enkele maal klommen zij eenige centimeters tegen een stengel op, of gingen op de boven water uitstekende opgekrulde randen van een *Nymphaea*-blad zitten. Het gemakkelijkst waren zij als zoodanig te herkennen, wanneer zij over de plompebladeren liepen, waardoor niet gezegd is, dat zij daar het meest op voorkwamen. Had men de dieren met het net gevangen, dan trachtten zij niet alleen loopende te ontsnappen, maar maakten ook sprongen, soms wel van 8 c.M. lengte.

Op het oog reeds kon men de bredere wijfjes van de slankere mannetjes onderkennen. Er werden naar verhouding drie mannetjes tegen twee wijfjes gevangen. Bij het eindigen van de vangst, toen wij de diertjes goed kenden, werd nog een circa 1 m.M. groot larfje buitgemaakt. Dit diertje wijkt eenigszins af van de beschrijving, die BUTLER van het vermoedelijk eerste stadium geeft, en wel in het volgende :

Sprieten iets korter dan het lichaam. De donkere chitineuse gedeelten van den thorax bestaan uit twee dorsale platen, door een lichte overlangsche naad gescheiden. De abdominale tergieten daarentegen met doorlopende chitine-plaat over de volle breedte. Deze verschillen zijn blijkbaar daaraan te wijten, dat BUTLER de larven eenigen tijd na het dooden beschreef. Bij ons exemplaar schijnt door het drogen nu de geheele dorsale thorax-vlakte eenvormig donker met lichten zijrand, zooals BUTLER het dier beschrijft. Door de lichaamsschrimpeling is in ons exemplaar het verschil in lengte van spriet en lichaam ook niet meer opvallend. BUTLER noemt den spriet langer dan het lichaam.

De kleur der volwassen dieren is olijfgchtig geelgroen met alle naden donker gekleurd. Daarbij ontwikkelen zich min of meer (soms in 't geheel niet) donkere vlekjes op

kop, thorax-ringen en tergieten. Over het algemeen zijn de wijfjes lichter, de mannetjes donkerder.

BUTLER merkt op, dat de vastelandsche vangsten over het algemeen vroeger zijn, dan die in Engeland. Zijn eerste larven dateeren van Augustus. Hier hebben wij dus reeds half Juli een jonge larve geconstateerd tegelijk met de ouden. Van de wijfjes hebben verschillende een sterk uitgezet achterlijf, zoodat deze wel bevruchte eieren zullen herbergen.

BUTLER had tijdens zijn verblijf buiten de diertjes in een aquarium geobserveerd en trachtte ze in een pot met water mee naar huis te nemen, wat ten gevolge had, dat de diertjes onderweg verdronken. Het zal zeker aanbeveling verdienen, ook hier aquarium-studies te maken, o.a. om het eierleggen te observeeren. Het zal waarschijnlijk gemakkelijk gaan de diertjes levend te transporteeren op nat kroos en niet op water; de dieren blijven zoo in een vochtige omgeving en kunnen toch niet verdrinken.

In het Naardermeer werd geen gevleugeld exemplaar gevonden en zal het zaak zijn, ook verder hierop te letten. Het eerste Nederlandsche exemplaar, van FOKKER uit Valkeveen, was macropter. BUTLER wijst er op, dat van de gevleugelden het mannetje geheel ontwikkelde hemielytra heeft, terwijl bij het wijfje de membraan ontbreekt. Ook hier dient er op gelet, dat de mogelijkheid bestaat, dat er werkelijk brachyptere voorwerpen voorkomen, maar het is evengoed mogelijk, dat het schijnbaar brachyptere dieren zijn, waarvan de membraan actief verwijderd is voor de copulatie. In elk geval maakt BUTLER er attent op, dat HUNGERFORD dit voor de steeds gevleugelde Amerikaanse *Mesovelia mulsanti* B. White opgeeft. Ook in een onlangs door mij ontvangen brief komt hij hierop terug, in aansluiting aan mijn opmerkingen over membraanlaesies bij *Ischnodemus* (zie Tijdschr. v. Ent. LXVII, p. XXVIII, 1924). BUTLER zelf vond één gevleugeld individu op 150 ongevleugelde. Het is echter mogelijk, dat deze verhouding in verschillende landen en ook in verschillende jaren zich wijzigt.

Ter completeering moge nog gezegd worden, dat, waar ik begon met mede te deelen in welke planten-combinatie de dieren werden aangetroffen, terzelfder plaatse de volgende fauna aanwezig was. Behalve de niet gevangen vliegjes,

was zeer talrijk *Holocentropus picicornis* Steph., met zijn eenkleurige variëteit *auratus* Kolenati (door ALBARDA nog als aparte soort opgenoemd), waarvan ik indertijd van VAN DER SLEEN, eveneens uit het Naardermeer, de larven ontving. Dan, waarschijnlijk, *Agraylea multipunctata* Curtis. De exemplaren zijn te slecht om geheel zeker te zijn. Verder werden aangetroffen *Microvelia pygmaea* Duf. (ongevleugeld), larven van *Naucoris cimicoides* L. en *Notonecta glaucus* L.*), eenige nog ongedetermineerde immature *Corixa*'s en *Cymatia coleoptrata* F. met haar larve. Een kleine groene *Jasside* (Hom.) is wel gevangen, maar te loor gegaan.

Eindelijk werden nog waargenomen twee soorten *Hymenoptera* en van *Coleoptera* talrijke *Galerucella nymphaeae* L. (meest de donkere vorm), benevens eenige *Donacia*'s en sommige toevallige vondsten, zooals *Sitona flavescens* Mrsh.

Nunspeet, 18 Aug. 1924. DR. D. MAC GILLAVRY.

Dianthoecia-rupsen.

Bij opkweeking van eenige *Dianthoecia*-rupsen, en wel van *Dianthoecia capsincola* Hb., deed ik eenige waarnemingen van biologischen aard, die ik van genoegzaam belang acht, om in deze Berichten te vermelden.

Zooals bekend is, voeden deze rupsen zich met het loof, later met het zaad van Melandrium-soorten (Koekoeksbloem). Ik vond haar, reeds vrij ver volwassen, in de zaadbollen van Melandrium rubrum Grcke. (=Lychnis diurna Sibth.).

Aanvankelijk verhuisden mijn rupsen, nadat de zaadbol waarin zij zich bevonden was leeggegeten, telkens naar een nieuwen bol. Bijna altijd werd dan een nog niet geheel rijpe, gesloten bol gekozen, en steeds werd deze aangevreten aan den top. Het doorboren van de harde schil kostte vrij wat arbeid. Door hoorbaar schaven met de harde kaken, met ononderbroken inspanning van de sterke kopsieren, steeds op hetzelfde punt van de schil, werd dan eerst een kleine opening in de bast verkregen, die vervolgens door

*) De heer J. TH. OUDEMANS schreef mij indertijd, dat pastor KONOW, behalve bladwespenkenner ook een goed literator, hem verzekerd had, dat *Notonecta* een uit het Grieksch afgeleid manlijk woord is, te vergelijken met het eveneens uit het Grieksch afgeleide woord poeta, dat óók manlijk is. Behalve in FOKKER'S naamlijst, heb ik echter steeds de schrijfwijze *Notonecta glauca* gevonden.